Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 29 СЕНТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 117 (7620). ★ Мах 3 кеп.

ЧIОАГIЛУШ ЙОАГIА СОВЕТСКО-ЛАОССКИ ОТНОШЕНЕШ

27 сентябре КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева беседа хилар НРПЛ ЦК Генеральни секретараца, ЛНДР Министрий Совета Председателца К. Фомвиханаца.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи цIерагIа Иокхача Кремлевски дворецеК. Фомвихана сийна Iуйрийна шу оттадир.

Хьаьшаца бар, цунца баьхка лаосски партийнии паччахьалкхени деятелаш.

Советски оагIонгахьара бар новкъостий М. С. Горбачев, А. А. Громыко, Н. И. Рыжков, В. И. Воротников, М. С. Соломенцев, Н. В. Талызин, В. А. Медведев, кхыбола официальни нах.

Безамеча, доттагIала хьале чакхдаьнна из шу оттадьча къамаьлаш дир новкъосташа М. С. Горбачевеи К. Фомвиханеи, гулбеннараша тIоараш а тохаш. Бе́лгалдаькхар лакхерча боараме вIашагIкхетарах шин мехка юкъера традиционни доттагIал кхы а чIоагIагIа хургхилар, хIаьта советско - лаосски цхьана къахьегалга кхы а дикагIа дегIадоагIаргхилар.

Цу дийнахьа К. Фомвихан В. И. Ленина Мавзолее вахар, венок а йиллар. Иштта венок йиллар Кремлевски пена хьалхашкарча .Ца вовзача салтечун каша тIа а. Хьаьшаца хилар КПСС ЦК секретарь В. А. Медведев, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

МОСКВЕ КХАЬЧАВ

КПСС ЦК-ас хьнйха 27 сентябре балха визитагIа Москве вера СЕПГ ЦК Генеральни секретарь, ГДР Пачахьалкхен совета Председатель Э. Хонеккер.

Аэродроме цунна накъабахар Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Н. Н. Слюньков, КПСС ЦК секретарь В. А. Медведев, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

Эскаре гIулакх де оттаяь ха чакхъяькхха эскаре гIулакх деш бола нах СССР Герзашпарча Низий мугIарашкара запасе баха мукъабовлийтарахи 1988 шера октябре—декабре эскаре гIулакх де аргIанара гражданаш тIахьехарахи дола

СССР оборона министра приказ

№ 311

1988 шера 28 сентябрь. г. Москва.

«Эскаре гIулакх дара массане юкъарча денхарах» долча СССР Законага хьежжа **приказ лу аз:**

1. Эскаре гIулакх де йилла ха чакхъяькхха бьнна эскаре гIулакх деш бола нах 1988 шера октябре—декабре Советски Эскара, ТIема-Форда флота, доазонцарчен чурчен эскарий мугIарашкара запасе мукъабовлийталба.

2. Ухх приказа 1 пункта тIа хьоахабь эскаре гIулакх деш бола нах запасе мукъабовлийташ хиларца дувзаденна Советски Эскаре, ТIема-Форда флоте, доазонцарчен чурчеи эскарашка 1988 шера октябре—декабре гIулакх де хьехалба тIахьеха ди тIахчоачаш 18 шу дьнна гражданаш — маIа нах, нагахьа санна эскаре гIулакх дара ха тIехьаяькхха беце, хIаьта ишта эскаре гIулакх дара тIехьаяькхха ха чакхъяьнна боккхагIбола гражданаш а.

3. Приказ дIакхайкаде еригача ротащка, батареяшка, эскадрильяшка, кемаш тIа.

СССР оборона министр арме инарал Д. ЯЗОВ.

ОАРЦ ДАЛА!

ЭШАРАШ ДУКХА ДА

Назрановски района совхоз-техникума шурий - товарни ферма коллектива балхах льаца хIанз духхьашха яздац оаха. ДукхагIа йолча хана критика е езаш хул ухказара хьал. Масала, ер шу долалуш газето дийцадар фермерча болхлошта юкъе социалистически яхь йоаржаяра гIулакх формально леладеш хилорах. Фуд цул тIехьагIа хувцаденнар?

Из хьахьонх ЦIеча уголоке хьалтеха йоаллача лаьрххIа цу гIулакха кийчъяьча стендо. Къаьсттача бланка тIа дIаязъяьй хIара доярка цIи, цун план, тIанйца социалистически дехкараш, цо хьанца социалистически яхь лелаю. Лохехьа доярка балха экран йоал. Цу тIа хьежача ха йиш я малагIаш да ерригача коллектива, къаьсттача доярка хьокхамаш. Укхазарча болхлошца дьча къамаьлах а гучадьлар газето яь критика эрна яйнайоацилга.

ДикагIа хиннай доакъардцара Iалашо а. Кхоачам болаш я аьнна хетт ер факт: хьайба хIара условни кертана лаьрхIа хIанзле 23 доакъара единица кийчъяьй укхаза. Из шера планал дукхагIа да. Масала, йол Iалашъяьй 660 тонн, план 400 тонн йолаш. Из деррига доакъар кхоаленашта кIал дIаоттадьд. Кастта хьайбашта тела йолаергья свекла. Дукха ца говш кхоллагIа мангал тоха мегарг-болаш да совхозера люцерна кха а.

Доакъардцара дош дика къоастаде вIаштIехьдьнна дале а, цхьаккха хьовзам боацаш ферма коллектив Iангара йоале тамаш йолаш дар ухх деношка цига долаш тхона хезар. Къайла ца кхъхьаш дувцар совхоза хьайбаш леладеча цеха начальника А. Часыгова шоашта къувлар, шоай садуар. Ухх тIехьарча хана чIоагIгIа лаьгIъеннай шура, хIанз дийнахьа 4—5 килограмм мара яккхац из хIара беттача Iаттагара. ГIулакхаш сихха дикалгахьа хувца ца лой, тамаш я-кх шера планаш кхоачашъе вIаштIехьдоале...

ТIакхха мишта латт помещенеш Iан бетташта кийчъелга? Эггара хьалха ала деза — чIоагIгIа тоъаш яц ухказа гIишлон материалаш. Къаьстта юхатетт ремонтни балхаш шифер да хинларо. Кхоаленна тIера хьа а йоахаш, эш-эшшача моттигашка къаьна шифераш IотIаетта езача кхаьчад гIулакх. Из дича а, 300—400 шифера лист эшаргйолга шеко яц. Ремонт биззача боараме чакхъякхара эшаш я цемент, цхьабакъда, из кхоачам боллаш Iалашъе аьттув баьннабац совхозе. Корех тоха бIалгаш а эшаш да. Царна когаметта полиэтиленови пленка етт хIанз. Эшаш да басар. Бакъда, цунна когаметта лелае хIама кораяц ферма болхлошта.

Iа гаьна дац, ши кIира мара дисадац отопительни сезон дIайолаяла а. ТIехьа ца тетташ, кийчо е еза цунна.

М. ЭРЗИЕВ.

Яхьа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

Дика хинпад ухх шера Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза люцерна, доакъара лаьрхIа эяь йийнача культурай, къаьстта а хьажкIий кхаш. Цо аьттув беннаб лоацца юкъа бокхача шин кIоага чу сенаж йолла. Белгалдакха деза, из доакъар ухказа лийрхIачул цкъан ахаззи дукхагIа Iалашдаьлга. Иштта дика кийчо яьяр колхозе силос йоллара а. Ханахьа кийчъяь дIаоттаяьяр силосни комбайнаш, доакъар дIанхахьа деза транспорт, цIендаьдар кIоагаш. Уж балхаш деча хьинаре дакъа лаьцар механизатора Парижев Iалихана. Из вар силос IотIаеш къахьийгар а. Еха техника тоаеча ший говзал гойтар токарь а сварщик а волча Булгучев Гелане.

Силоса лаьрхIа 160 гектар хьажкIаш дIайийнай колхозхоша. План 100 центнер йолаш, хIара гектара тIара шозза дукхагIа доакъар доаких комбайнераша Булгучев Макшарипев Хутиев Назирен. Шоайла социалистически яхь лелаеча цу шийн механизатора кхычарва масал тел.

Доакъар ферма йолча дIанхухьаш ба трактористаш Булгучев Iаьла, Галаев Хьажмурд, шофераш Фаргиев Ваха, Фаргиев Мухарбик, Галаев Тархан. Шоай дийнахьара нормаш тоъал тIехкхоачашъю цар.

Тхо цига долча деношка ззар тонн совгIа силос кIоага чу елла баьннабар колхозхой, ДIахо йодача хана кхы из миссел силос кийчъе дага а бар уж. Цу доакъаро новкъостал дергда царна хьайбаш дика Iангара даха а шурен дулхи дохкара паччахьалкхеи планаш кхоачашъе а.

Деша дай бац

Нагахьа санна лакхе йийнача «Заветы Ильича» яхача колхоза хьайбаш леладерий гIулакхаш дика леле, ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза № 1 йолча шурий - товарни ферме геттара эсала да уж. ШийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера паччахьалкхенга 874 тонн шура йохкаргья аьнна дош деннадар цун коллективо. ХIаьта хIанзарчоа ехкар цох 73 процент мара яц. Лийрхlачул 12 тонн гаргта кIезигагIа ехкай цо шура.

ХIара кхоабача Iаттагара дийнахьа 5—5,5 килограмм шура мара якхаш укхазарча доярнаша. ХIаьтта из боарам планага дIанхачча геттара гаьна хиларах цхьаккха шеко яц. Лоацца аьлча, шу доладелча гIоне, хIара Iаттагара 1800 килограмм шура мара ца яьккхача ферма коллективо мишта кхоачашъю паччахьалкхенга шура йохкара план?

Бакъда, ерригача колхозо шура дIачуялара план кхоачашъю. Из деча докиха дакъа юкъехьу № 3 йолча шурий - товарни ферма коллективо. Ткъо тонн гаргта планал дукхагIа ехкай цо шура. Цунгара масал хьазца мегащий № 1 йолча МТФ болхлоша. Кхы гаьна баха а мича безар цар.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕРАШ

Хьоашалгlа водаш, салаIа араволаш, балхе вагIаш бебе барзкъаш, юга гIирс лелабу хIара сага, къаьстта кхалнаха а лелабеш. МалагIа йоI, къона кхалсар, хIаьта хьашт дале, ха яхар а тIехь, безам боацаш я керта тIа хоза йовлаях тилла, наьха бIарг тIаотта дика тIормиг каралаца ца ловш. ХIаьта фуггагIа дергда нанас ший бера хозагIа йола ловзорраш эцара, кхыметтел базара маьхах а тIехь эцаргьяр цо уж. Цудухьа хийцца тика тIара уж хIамаш эца шоай аьттув баьлча дег тIара доккха баркал оал кхалнаха, хIаьта малав-теш цу тайпара дегагIозале царна еш вар?

ВIалла а хала хургдац вайна цу хаттара хьадда жоп дала. Цу гIулакха дукха гаьна ваха а везарвац—духхьал «Родина» яхача совхоза уллув йоаллача художественни промыслай производственни объединене мара. Массехк моттиге дIа-са нийсъяьй цун цехаши филиалаши, кертерьяр № 1 йола Ибрагимов Руслана кулгалдер а йолаш. Объединене эггара йоккхагIчарех лоархIаш а я из.

КIезига бац ухх цехе хьинаре къахьегаш бола хьалха латта болхлой. Цар хьинаро, говзало, балхах дог а лазаш, лерргаIа хIаране ший декхараш кхоачашдаро аьттув беннаб объединене коллективана нйс бетта задани а ший социалистически дехкараш а, ханал массехк ди хьалха кхоачашде, арахецача продукце дикал лакха, къахьегамен производственнин дисциплина чIоагIа хилийта. Цу толамашта доккха шоай дакъа юкъехкухьарех ба цеха технолог Нагоева Хьанифа, запарщица Гетагажева Марьям, оверловщицаш Ипполитова Раиса, Албакова Люда, Хатуева Роза, Тембулатова Юлия, хIамаш юттар Газгиреева Жуги, кхыбараш.

ХIамаш юттар Газгиреева Жуги ухказа болх беш йола 20 шу совгIа ха я. Цу юкъа карагIдийнарий беза мах беш «Нана-турпал» йолча цунна еннай Къахьегама Сийлен III-ча степена орден, дукхказа котийнай из социалистически яхье, кагирхой хьехамча я.

Цо миссел ухказа къахьегаш хьаенай оверловщица Ипполитова Раиса. Хьинаре дакъа лоац цо юкъарча вахаре. Раисас шозза кхоачашдаьд Ленински района халкъа депутата дехкараш, хIанз халкъа тIахьожама группа а цехкома а член я хьинар дола болхло.

Царна а, хIаьта ишта кхыча болхлошта а ший йIаьхий балха опыт, говзал дIалуш ухх 26 шера хьайоагIаш я ОТК мастер, халкъа тIахьожама группа председатель йола Рекец Таисия Михайловна. Кхыча общественни денхарашца цхьана хьаьнала кхоачашду цо объединене партбюра секретара заместителя дараш а. Коммунисташа цунна даь тешал да из.

СУРТАШ ТIА: 1) ХIамаш юттар Ж. Газгиреева; 2) ОТК мастер, кагирхой хьехамча Т. Рекец; 3) хьалха латта оверловщица Р. Ипполитова.

Р. АУШЕВА сурташ.

ШАЛИНСКИ РАЙОНЕРА ХОАМАШ

«Курчалойский» совхоза коллектив районе эггара хьалха йолаенна шекара свеклаш дIахьош да, хьайбай помещенеш Iан бетташта кийчъелга. Кхыметтел кIирандийнахьа а цIагIа баглаш, укхазара гIишлонхой. Штукатураша - маляраша Исаева Маднатен Хаджиева Элисатен кIира техай фермаи корпусашка. Цудухьа гаьннара дIахьежача нах чубахача цIеношта тарелеташ хоза я уж.

Тхо цига долаш а ремонт дIахо еш яр. Хаджиев Мухьмад вар хьайнаш тоадеш, кирпишк юллаш. Из болх баьб цо пенашта а ферма гонахьарча карта а. Хьаде хIама доацаш висац дахчан пхьар Рыжков Виктор а — цо ез-еззача шифер хийцаш, полиэтиленови пленка теха кораш дIакъайлад, уйнаш тоадьд.

— Керттердар, — хьайбаш латтача моттигашка асфальт билла аьттув баьннаб тха ухх шера, — йоах совхоза директора В. Такаева. — Тоаяьй кормоцех. Из деча хьинаре дакъа лаьцад слесара Шабазов Селима.

Фермана ремонт еча дикка новкъостал даьд совхозе практика чакхйоакхаш болча № 22 йолча профессионально - технически училища дешархоша Солтамурадов Руслана, Гайтиев Хьусена, Джамалдинов Вахьида, Беков Ахьмада, кхычар. ТIагIерта болх беш бар уж тхо цига хиннача дийнахьа а. Дег тIара баркал ала лов цар хьехархошта: шоашта тIадиллар дизза чакхдакхха ховш, къахьегам безаш кагий нах хьалкхебаьб цар.

Ерригача фермашка, аралаьхка доахан латта дезача деча заводе массехк машина «мерза овлаш» дIадахьийтад кхаш леладераша.

Д. Ибуевап Р. Мегишеван керте латта звеноп я свеклаш хьаяха йолъеннараш. Кастта юхебисараша а хьалloацаргда из гIулакх.

«Джалка» совхоза ферме тхо кхаьчача хана хьалхара силоса кIоаг дIакъовлаш а шоллагIбар дIаболабеш а бар укхазара доакъар кийчдераш. Силосах цар дIазйора аьта доакъара ябакхаша буракаши. Цу наькъаца хьаьнду доакъар.

Из болх беча хьинар гойт тракториста Дамаев Овтас. Из ва силос IотеIаер.

— Силос Iалашъяра план дикка тIехкхоачашъе тарошаш я тха, — йоах учетчика Гебертаев Хасмухьмада.

«Шалинский» совхоз керттерча даькъе хьайбаш леладеш я. Цудухьа тамаш яц, цун коллективо доакъар Iалашдара боккха теркам тIабохийташ хилар. Къаьстта из белгалдоал ухказарча моллагIча отделене ишсвелча.

Каст-каста духьалкхет хьатта бодача новкъа силосах етта машинаши трактором тележкаши. Уж хьаухачаха дIавахача гаьннара бIарг кхет хьажкIий кхай тIа болх беш йоахкача комбайнех.

Абдулаев Саламу керте латта звено я из кха дIадийнар, аьхкий цунна Iунал даьр, хIанз из чуэцаш йоаллар. Звеньевой ше дика механизатор а говза къахьегамхо а ва. Цудухьа Саламу ва хьалха йода комбайн лелаер. Цунна тIехь-тIехьа боагIа цун новкъостий Садулаев Ибрагьхlими Мичураев Саламун. Дийнахьа 11 — 12 гектар хьажкIаш хьокх цар.

— Комбайнерий дикача балха аьттув бу автомашиний водителаша шоай гIулакх цIена кхоачашдеш хиларо, — йоах рейсаш дIаязъеш волча Дадаев Адама. — Тахан цар 21 машина силос дIайихьай. ДикагIбарий цIераш яха лов сона. Уж ба Умаров Майрбик, Магомадов Лема, Азиев Iумар, кхыбараш.

А. АРСАМИРЗАЕВА.

РЕЙД

МЕЛО Е ЙИШ ЯЦ

Гаргагlертай хьайбаш леладеришта эггара халагIа а чоалханегIа а йола хI. Мишта кийчо ю цунна Грозненски района цхьадолча боаханий шурий - товарни фермай коллективаша. Цу хаттара жоп луш я ер рейдови материал.

Хьалхара адрес — «60 лет Октября» яха совхоз. Укхаза шерра дIахьош да, хьайбай помещеней Iан бетташта кийчъелга. Кхыметтел кIирандийнахьа а цIагIа баглаш, укхазара гIишлонхой. Штукатураша - маляраша Исаева Маднатен Хаджиева Элисатен кIира техай фермаи корпусашка. Цудухьа гаьннара дIахьежача нах чубахача цIеношта тарелеташ хоза я уж.

Тхо цига долаш а ремонт дIахо еш яр. Хаджиев Мухьмад вар хьайнаш тоадеш, кирпишк юллаш. Из болх баьб цо пенашта а ферма гонахьарча карта а. Хьаде хIама доацаш висац дахчан пхьар Рыжков Виктор а — цо ез-еззача шифер хийцаш, полиэтиленови пленка теха кораш дIакъайлад, уйнаш тоадьд.

— Керттердар, — хьайбаш латтача моттигашка асфальт билла аьттув баьннаб тха ухх шера, — йоах совхоза директора В. Такаева. — Тоаяьй кормоцех. Из деча хьинаре дакъа лаьцад слесара Шабазов Селима.

Фермана ремонт еча дикка новкъостал даьд совхозе практика чакхйоакхаш болча № 22 йолча профессионально - технически училища дешархоша Солтамурадов Руслана, Гайтиев Хьусена, Джамалдинов Вахьида, Беков Ахьмада, кхычар. ТIагIерта болх беш бар уж тхо цига хиннача дийнахьа а. Дег тIара баркал ала лов цар хьехархошта: шоашта тIадиллар дизза чакхдакхха ховш, къахьегам безаш кагий нах хьалкхебаьб цар.

Ерригача фермашка, аралаьхка доахан латта дезача моттигашка аьшкабетонни плиташ ехкай. ХIанз хаоттам моллагIа хиларах кхо дIадакхха атта хургда. Механизатораш хьежа безаргбац лаьтта ловсар дахарга.

Деррига ремонтни балхаш чакхдоахача тIахьожам лоаттабер прораб Н. Шарнев ва. Цхьабакъда, директора яхачогIа, шийна хьалхашка латтача декхарех лоархIавац из. Цудухьа деррига а ший гIончана А. Бикаевна дIагIа я дилла, фермашта гаьннара бIарахьежаш лел из. Дика да-кх болхлой шоай «кулгалхочунна» тара боацаш.

Цу таймара моттиг нийсъенна яле а, дог дика хинна дIадахар тхо цу совхозера. Дукха ха ялале «Советская Россия» яхача колхозе а кхьчар.

Хьайбаш Iангара дахара де мел дезар ханнахьа чакхдаккхар шоай керттера декхар лоархI цу боахамерча кхъхьегамхоша. Цу даькъе дуккхадар де аьттув баьннаб цар. Цхьабакъда, долаш да кхоачамбоацараш а. Шема дарра дувцаргда вай гIулакх.

Асфальт билла бокъонца тоаяьй укхазарча фермай корпусашка хьайбаш латта моттигаш, чIоагIдаьд хьайнаш, дуккагIдолча кхийнашка цIена транспортераш автопилкаши оттаяьй. Нагахьа помещени йисаяц кIир ца тохаш. Аьшкабетонни плиташ ехкай кхо араоза дезача моттигашка.

Доккхий зенаш дир укхазарча фермашта бIаьстий а аьхкий а хьийкхача михо. Тховнаш тIара дукха шифераш дIайихьар цо. ХIаьта колхозага царна когаметта IотIаяхка кердаяраш яцар. Эшшача дIатоха ардакх а йоацаш яр. Дале а, кулгаш Iодахийтазар колхоза кулгалхоша, гIишлон материалаш лаха оарцагIбаьлар уж. Из де аьттув а баьлар.

Дукха болх баьб фермана тIадолха наькъаш тоадеш, шердеш. ХIанз уж дукхагIдараш асфальт билла да. Наьха бIарг тIаозаш да ферма ков. Укхаза кхыметтел зIамига зизай беш а я. Цига салоI болхлоша. ХIаьта керда хьалдаьча хьайбаш леладерий цIагIа чуваьлча, хозаза кийчдаьча хьаьша цIагIа нийсвелча санна хеталу. Укхаза я столови, сауна, стоматологически физиотерапевтически кабинеташ, салаIараш лувчаран эшш моттигаш, витаминни бар, босбола телевизор. Цу чу йоаллача буфетера дояркаша бежа-Iуша, механизатораша эца йиш я дьтта, шекар, хьоар , чай, мерза хIамаш, кхыдола кхачан товараш.

Хьайбаш леладерий йоаххо ю колхоза кулгалхоша, цудухьа наха овсаре къахьег, паччахьалкхен планаши социалистически дехкараши тIехкхоачаш а деш.

Малаш ба ферма тоаяьраш? Уж бе маляраш Исаева Зура, Закриева Шура, Басканова Зара, Садулаева Дина, электрикаш Газиев Вахид, Эгиев Магомед. Новкъостал даьд «Межхозферм» РПТ слесараша а.

Кхы сурт дар тхона «Горячесточненский» совхоза № 2 йолча МТФ дайнар. ДIайолаяьй укхаза ремонт, цхьабакъда, балхаш ца хилар бахьан долаш, сеца латт болх, — йоах ферма бригадира Р. Эскиева. — Болхлой сагага хIама ца оалаш цIабахаб. КIордадаь хургда-кх царна деш хIама доацаш багIа.

Цунца дьча къамаьлагIа гучадоал, ремонт чакхъякхара 200 лист шифер, 20 кубометр хьу, дукха кизга Iоакъош эшалга.

Корпусашка цхьацца балхаш даьд. Бакъда, дIачуволачара моттигаш массадолчох дог экхийтаргдолаш я. КIир техай, пенаш лийлхача моттигашка топпар а па хьоахаш. Къамаьл дац, доахан цу гIулакха Iа яха сагота хургдац, цхьабакъда, ферме болх беча наха дика-м хетаргдар, шоаш къахьега моттиг лостам болаш, хоза хилча.

Ферме леладеш пхи бIаь гаргга бежан да, царех 300 етт а болаш. Ма дика хургдар-меттахь цар йоаххо ханнахьа йича. ТIакхха Iай кертах кастта езаргъяцар.

И. ГАДАЕВ,
Х. БОГАТЫРЕВ,
«Заветы Ильича» газета корр., М. КАРТОЕВ,
тха спец. корр.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Грозэнерго» чуйоагIача малхбоалехьарча электрически сетей районни энергетически управлене коллективо дIахьу шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера къахьегама вахта. Цхьа кIира хьалха кхоачашъяьй цо электропередачай линеш яхкара, ремонт яра планаш.

Укх тIехьарча шерашка цкъа мо дуккхаза ВЭС-а коллектив ше санна йолча предприятешка юкъе яьржача социалистически яхье хьалхалатташ хьаенай. XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъайодаш къахьегама толамаш дахарах СССР энергетикаи электрофикаци Министерства коллеге решенеIа Сийлен грамота еннай цунна.

Къаьстта овсаре къахьийгад Къахьегама ЦIеча Байракха кавалера Горячев Евгений керте латтача электромонтерий бригада коллективо, электрослесараша Петросян Анатоле, Гридев Виктора, Морозов Александра, шофера Мальсагов Абас, кхычар.

С. ХАЧАТУРОВ.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

КОММУНИСТАШТА КАРАГIДАЬННАР

Пренех 10—15 минута къамаьл де пурам делча тоъаргдий, аьлча раьза хиланзар гулбеннараш. Дукха я, аьлар 5—7 минут тоъаргья.

Дувца хIама доацаш яханар цар из. Трнбунаш тIа яьсса ашараш лийкха ха дIаяьннай, хIара ше оалача деша дизза жоп дала йиш йолаш хила веза ух чу къамаьл ду саг, яхалга дар. Иштта дIачанх а яьккхар Наьсарерча «Назарановский» совхоза коммунисташа шоай отчетно-хоржама собрани.

КIезига мухь бац цу боахама парторганизацена тIалаттар. Ух сихьеннача, вIалла ца хиннача тайпара маькара хила везача, перестройка хана района кхыча совхозашка диллача дуккха халагIа да цига доал де, хIана аьлча, хIаранех къаьстхьа цхьацца совхоз йича а хIама доацаш, йоккхий юрташ я цун доазончура яраш: Пхьиле-къонгий юрт. Барсуки, Аьлта-юрт, Гамурзиево, Наьсар-Керте. Цул совгIа, город а я цох оагIув боаллаш. Цига а бах цу совхозе болх беш бола дукха нах. Лоацца аьлча, хIама ца эшташ ах Наьсаре я цу совхоза чуйогIар. Цудухьа, бакъахьа хетар республика Агропром цу гIулакхага хьежача а совхоза хIанзарча территоре производственни подразделеней структура кIезига-дукха эргаьккхача а. Дукха ха я, масала, Пхьиле-къонгий юрта ше къаьста жа леладу керда совхоз ца йиллача яргьяц, яхаш дувца. Цу собране а дийцар из, лакхехьа латтача органашка из гIулакх сихдар а дехаш.

Иштта да цу совхоза хIанзарча экономически географе хьал. Хьалха хинна «гигантомания» яха лазар кхийттад цох а. Цу тайпара совхоза коллектива кара доаца проблемаш-бахьанаш-м кIезига дац ухаза, дувца велча. Хlаьта а отчетни доклад яьча парткома секретара У. Мислаурова а пренех къамаьл даьраша а дуккхагIа бола теркам тIабахийтар шоай тешамегIа долча гIулакхашта. Фу карагIдаьннад дикка низ болча (74 саг) партийни организацена, цун керттерча штаба парткома, перестройко шийна хьалхашка оттадь декхарш кхоачашдеча, малагIча наькъ тIа хьожаяьй цо совхоза коллектинб? Цу хаттара жоп дала, хIаьта шийна хетар ала гIертар трибуна тIа мел ваьннар, хьалха мо увзалуш президиумагахьа бIарг а ца лекхаш. Шортта критика хезар парткоме хиннача хIара коммуниста а цун секретара шийна а.

Нагахьа санна кхы мел дар дIадаькхача а, духхьал цу собране гучаяьхача партийни, идеологически балха таронех пайда эцаш партком хиннаяларе, тешшаме ала мегаргда, хIанз долчул шоза дукхагIа сий а айлургдар цун наха хьалхашка, хIаьта цо хьадаьча пайданеча гIулакхий список дуккха йIаьхагIа а хургьяр, аьнна. Хlаьта а парторганизае, коммунистий хьалхленца совхоза коллектива карагIдаьннар дувцаргда вай хьалхагIа. Цох лаьца дош ала бицлацар къамаьл даьраш а. Районерча боахамашта юкъе массадолча экономически хьокхамашка, перестройка эргалонашка, керда хIама производствана дукхагIа юкъеозарга диллача — хьалхле цу совхозага я. Ух тIехьарча шерашка хьайбай продукташ алсамъяхар а уж Iаьдала дIаялара планаш а тIехнхоачашъеш хьайоагIа совхоз. тIехкхоачашъьяй ух шера 8 бетта дулхи шури йохкара планаш а. Лакхъеннай хьайбай продуктивность. Масала, кходиъ шу хьалха 2000 килограмм шура мара яккхацар совхозе хIара Iаттагара. дIадахача шера 2750 килограммага кхаччалца айелар из. Ух шера — 3000-нега кхачийта гIерт.

Дикка чIоагIъеннай совхоза доакъара база а. Ер шу къаьстта белгала да цу гIулакха. Цlаккха а хиннаяц фермаш ух шера санна доакъара йIаьхий. ХIанз а дIахьош я из Iалашдара кампани. Хьажкlий хьувкъамо нонагIо шерьергья доакъара база.

Лоацца аьлча, тоалуш доагIа хьалха эггара тIехьаюсаш, кIалийса хиннача хьайбай боахама отраслера гIулакхаш. Дукха ха яц низткъала 1400 тонн шури 300 тонн дулхи мара цу совхозага Iаьдала дIа ца долалуш хинна. ХIанз хIара шера цо лу 3500 тонн шура, 750 тонн дулх, хьалха тийначул 1,5—2-за дукхагIа тха, кхыйола хьайбай продукташ.

— Тешацар со, — йоахар пренех къамаьл даьча совхоза директора Б. Дударова, — массехк шу хьалха 1990 шу хьатIакхачалехьа хьайбай боахам сихха айбе, продуктивность шозза-кхозза лакхъе, аьнна районе кхайкаяьча девизах. — Со меттел дуккха бараш а тешацар цох-м. ХIаьта а тахан вайна гуш да из болам нийса хинналга а дIадоладаь гIулакх, мелла хала дале а, чакхдакха могаш вай долга а. Застойни шерашка хьакхийтта мелал-мекъал новкъайола мара хIанз а дар вай-м кхы а сихагIа гIа баха йиш йолаш.

Нийса йоахар директора а кхыча къамаьл даьраша а: хоалуш я ухаза из мекъал хIанз а. Парткома кораяьяц цу гIулакха оарцагIъяхара керда формаш, методаш. Масала, отчетни хана хьайбай боахамера гIулакхаш тадаьча дехкарех эггара бехтокхамегIа дар да сага фактораца дувзаденна декхар. Цу хьакъехьа совхозе дукха эргалонаш-м хиннай перестройка йолаеннача лоацца-ча юкъа.

Бакъда бехк баккха боагIаш дола кхоачамбоацараш а дукха дисад.

— Тхо дахаш йола Наьсар-Керте — йоккха юрт я, — йоахар баьпадараш леладеча бригадира М. Абаднева. — Совхоза отделени я цига. Наха хьинаре болх бу. Хьувкъам кхебара, шура, дулх дIаделара массе хана хьалха а я тха отделени. ХIаьта а ух 30 шера сагота эшачоа хилда хьо, аьнна цхьа цIалг хьалдаьдац совхозо цу юрта, детсад, детясли яьяц. «40 лет Октября» яхача совхозо вайгарчул дукхагIа ахча долаш хьалду уж цIенош шоай механизаторашта, хьайбаш леладераша, хьехархошта, лорашта?

— ВIалла ла йиш йоапаш тIехьатетт вай наха болх бечча моттигашкара хьашташ тоаделга а, — аьлар профкома председателла Х. Оздоева. — 30-ча шерашка хьалъяьча баьдеча, бIехача мехмастерскешка техника тоае атта дац, къаьстта Iан замалахьа. ХIаьта а вай сабаре да. МасалагIа шу да керда мастерскеш цу коа хьалъе йолаль. Бакъда, хIанз а чакхдаьннадац цигара балхаш. Ер Iа а из хало озаш даккха дезаргда ремонтникий. Иштта чубаха, салаIа моттиг йоацаш хьувз IхьиIе-къонгий юртарча отделенерча ферме болх бераш а. Цига хьалде доладаь «хьайбаш леладерий цIа» маца даь даргда ховш дац. Уж мо дола дешаш ира уттадац партком ший партсобранешка. КIезига оарцагIйоах цо цу гIулакха тха профсоюзни орган а.

Парткомо а профкомо а хIанзалца теркам тIа ца бохийташ дита хиннадале а, оарцдакхха дезарех дар совхоза центральни хьатта болхлочо - механизатора Ю. Алиева собране аьнпар а.

— Нана йоацаш (кхелхай из) 10 бер-дезалхо ва тха цIагIа, — йоахар цо. — Царех ворхI соца хьатта болх беш ва. Болх а дика ба тха (подрядагIа бу оаха из) ахча а тоьаргдолаш йийду оаха, хIаьта а тхо дахашIеш йола фусам саг дIачувала йиш йоацаш я. Цу тIа кхай тIа а дах тхо наха дакхувсача кхалажашта юккъе. Ух иттех шера тазаш, чанаш кIалаувтташ Iочууха ладар лувца дезаш а да из цIа, (совхоза цIерагIа да из). Кхычахьара керда фусам я тхонд е из хьатоаде. яхаш тхо летка духхха ха я. Хувцалуш хIама дац.

Зехьа доврдац совхозо цу дезала даь гIулакх. Хlана аьлча, Iовсаш ше мо, цу цIагIа мел вар совхозе болх бергболаш а совхоза эша кулг-говзал Iомаьй а Iомаеш а ва.

— Ер массехк шу да, генараш во хул тха лаьтташка, лазараш хул царна, — яхаш тхо кхайка, — аьлар агронома К. Бекмурзиева. — Бакъда, царна когаметта кхыйола культура тхога лелайта луш пурам а дац, хIаьта тха лаьтташка товргдола цу культура фу лахара, е уххаза селекционни хьисапе из хьалххедара деш гIо а дац.

Иштта хала хьувз совхоз шекара свеклаца а. Цкъадале, дукха дIа а юйт из ухаза (хIара шера — 750 гектар), шозлагI-дале, цунна Iунал дара, из чуэцара еш цхьаккха механизаци а яц. 70—80 процент балхаш кулг - кара де дезаш хул. Из вIаштIехьдалац. Цудухьа хIара шера дукха йов уж, йоархIаша кхайла а йоахаш. Ух шера а яйнай. Коартолаш кхеергьяр оаха цун меттел, йоах совхоза кулгалхоша, специалисташа.

Вешта аьлча, хьалха мо кулгаш дийхка ба совхоза кулгалхой а специалисташ а цу мо долча гIулакхашта.

Цхьаьнха а дар РАПО адресагIа дувцаш. Ший тховна кIала дукха службаш вIашагIъехкай цо ух тIехьарча хана. Уж шеяраш районерча пхе совхоза гIулакх де, аьнна вIашагI а ехкай. Бакъда, цу службашкара хоалуш дукха гIо дац совхозашта.

— Районе вIалла йий а ховш яц РТП — керттерча инженера А. Бархановна аьлча массане а хьаллаьцар, нийса лув, яхаш, кортош а оагадаь.

Керда хержача парткома кIоаргга теркам тIабахийта боагIаш а ший дIахорча балха тIа пайда эца мегаргдолаш а дар собране хинна къамаьл. Яьча критикаш вывводаш е ховргдолаш а хьалхашка уттача декхарашка хьежжа болх эргабаккха, тоабе ховргдолаш а ва коммунисташа цу собране цIаьххазза а юхахержа У. Мислауров.

Собране дакъа лоацаш хилар КПСС обкома пропагандеи агитацеи отдела заведующи Л. П. Кизилова.

М. МАГОМЕДОВ,
М. ЗАНГИЕВ,

ПАРТИЙНИ ВАХАРА ХРОНИКА

Цу дерригне а докхха гIо ду райкома проблема кIоаргагIа тахна, из къоастаяра хьадда наькъаш лаха.

* * *

Политически дискуссеш елга массазара гIулакх а даь дIаоттадаьд ший балха тIа КПСС Октябрьски райкома. Тайп-тайпарча темаех, массе тайпа болча партийни, советски органий, общественни организацеи болхлой хул цу мероприятешка дакъа лоацаш.

Ищтта, цу тайпара политически дискусси хилар укх деношка парте райкома актови зале. «Политически ринг» аьннача цу политически дискуссе дакъа лацара хьийхараша юкъе бар юкъерча дешара заведеней, предприятей партийни дешара школай пропагандисташ. Опыт дIа-хьа ялара хьале из дискусси чакхъякхкхара керттера къамаьл де дезараш бар локомотивни депо дежурни, йокхча опыт йола пропагандист Григорьян Эдуард Ануш-Иванович № 18 йолча юкъерча школа хьехархо, къона пропагандист Лукьянова Мария Всеволодовнан. Массане а гулбеннараша хьинаре дакъа а лоацаш, царна юкъе лаьттача дискуссена лостам луш а кулгалдеш а вар Iялман консультант, Нохч-ГIалгIай паччахьалхен факультета доцент Дулейран Ровим Павлович.

«30-гIча шерашка хьалхарча пятилеткай шерашка, цун керттерча гома чу социалистически общество хьалъе могаргдарий-теш вайна Сталин волаш а е из воацаш а», «Вай мохк социально-экономически дегIабоалабар духьа белгалъяьха йола темпаш сихъяь хилар нийса дай хIама дарий-теш?», «Бюрократически паччахьалкхенказенни социализм яхар фуд?» яха а кхыдола а дешаш дийцар дискуссе дакъа лаца баьхкача пропагандисташа, вай мехка историенах шоашта довзаш ца хинна дуккха керда хIамаш дайзар, дIахо цар бергболча пропагандистски кхетам балара балха тIа накъаяргйола керда формаш, методаш,

МОЛДАВСКИ ССР. Планал тIех хьаеча продукцех материальни пайда эца Iемаб республике эггара хьалхара йолча «Варница» яхача Бендерерча агропромышленни фирма болхлой. Фирмана юкъе я сок йоакхха, консерви, пектинови заводаш, шиъ пригородни совхоз, автобаза, «Заготплодоовощторг» торгови организаци.

Геттара дика йийсъяь дIаоттаьяча «кха—завод—прилавок» яхача конвейеро кхыметтел хьувкъам дика ца хиннача шера а итташ миллионаш сомаш доход лу «Варницана».

Болх бергбоацаш еха хинна автобусаш а нийца, уж тоа а яь, дукха ха йоацаш царех баьцадаараш сомн бохка массехк дIа-юха лела тика яьй апрофирмас.

СУРТА ТIА: «Варница» болхлой В. П. Ткач (аьрдехьа), А. Г. Лившиц.

Б. КАЛИНИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ВАЙ–ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

ЛОРАДЕ КЪАМИЙ ВОШАЛ

Вай боккхача интернациональни мехка массе хана а ленински парте террикмга эза доал деш хьаденад къамашта юкъера доттагIал чIоагIдара дош, массе хана терко яьй тайп-тайпарча советски къамашта юкъера юкъмоттигаш тоаяра гIулакха, дерригача советски къамий вахар, ираз долаш хилийтара.

Бокъонца йолча интернационализмах дола масалаш да Советски Iаьдал бахьан долаш граждански тIема шерашка майра къовсам лоаттабаьрашта а цу къовсама керте лаьттарашта а карагIдаьннараш.

Бокъонца бода интернационалисташ хиннаб Ленина соратникаш, революце трибунаш Сергей Миронович Киров, Григорий Константинович Орджоникидзе, ленинцаш - большевикаш Гикало Николай, Шерипов Асланбек, Ахриев Гlапур, иштта кхыбараш.

Эзари йийсбIаьи барайттагIча шера, 5-ча марта, Пятигорске хиннача Терски областа халкъа съезде Кирова ше яьча доклада тIа аьннад: «...Аз боккъала ях, нохчашцех гIалгIашцеи йолаш я йохаргйоаца вайх, вай дезалах хьакхетарах йола уйла... Нагахьа санна вай, къа ца хеташ, деррига контрреволюционни низаш юстарховаса безам болаш дале, вай дехкарийла да вай вежарлен барт - цхьоагIо, революционни, аргдар аз, Iалаьмате сий дола союз, юха а къоабалъеш чIоагIъе...».

Сергей Миронович Кирова яр санна деррига Къулбаседа Кавказа къамий хьамсара хиннай Григорий Константинович Орджоникидзе цIи а, къаьстта еза а боча а хиннай Ленина вайтача викала цIи ГIалгIайчен къахьегамхошта. Орджоникидзе хиннав Назране, Эккажкъонгий юрта, СурхотIа. Мужеча, Даьттагla. Массехк бутт баьккхаб цо Даьттагla, Исламов Зовркик дукхагIа а волаш. Уж хиннад Къулбаседа Кавказерча советски Iаьдала эггара халагIа дола бетташ. Къахьегамхой чот яь варгвоацаш боккха тешам а безам а хиннаб Орджоникидзена. Из ше а хиннавац из дицдеш, ше валлалца йолча хана.

Эзари йийсбIаьи ткъоалагIча шера. 17-ча ноябре, Терски областерча халкъий съезде ше къамаьл деш наьнад Орджоникидзе: «ПаччахьаIаьдал тIера дIадаькхха а Россера контрреволюци йохаяь а бола эрсий болхлойи ахархойи лоаманхой доттагIийи вежарийи ба, хIаьта цудухьа цхьанна а шеконна моттиг хила йиш яц. Вай массава а декхарийла ва, тахан хиннар къаьгга а хоадам боллаш а довза...».

ЦIи хеза большевик - ленинец хиннав Николай Федорович Гинало. 20 шу даьнна хиннав из Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьннача хана. Цу шера ваьннав из коммунистически парте мугIарашка а. Грозне а Терски областе а цIи хеза советски Iаьдала болхло хиннав из. Из херкав 1918 шера Грозне хиннача болхлойи салтийи депутатий центральни Совета председателлла. Цо дукха балхаш даьд Грозненски Цlе Эскар вIашагIтохаш а Терски областерча Цlеча Повстанчески Эскара командующи волаш а. Ала деза, Къулбаседа Кавказа кхыча къамашта санна, Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхошта а Гикало везаш хинна хилар.

Деррига а 22 шу даьнна мара хиннавац советски Iаьдал бахьан долаш ший юхавахар дIаденна нохчий къеча къахьегамхой кулгалхо, докъонца вола интернационалист, коммунист Шерипов Асланбек.

Эзари йийсбIаьи барайттагIча шера, 7-ча июле болхлойи тIемахойи Грозненски центральни Совета заседане ше къамаьл деш Шерипов Асланбека аьннад:

«...Массехк ди хьалха Терски Халкъа Советерча Халкъий фракцей совещани хилар. Цига лаьрхIар советски Iаьдал лорадара интернационални отряд вIашагIйолла. Цу хIамашта гаргагIарча кабардинцаша хIанзле шоай низаш хьаденнад. хIаьта уж, Цlеча Эскара уллув а этта, революцин советаш бахьан долаш латаш да... Вокхар — нохчаша, гIалгIаша, хIираша — шоай отрядаш йохийтаргья ух деношка. ЦIаьхха а кердадоакх аз, тха группана яц тIехьашка яла моттиг, бац кхыбола никъ. Нагахьа санна дIакхета тха аьттув да боале а, нагахьа санна шо контрреволюцеша дойя, хIаьта а оаха-м къовсам лоатторгба. Тхо денхарийла да е котдовла, е дала».

Бакъвола коммунист - интернационалист ше хиларга хьежжа де йиш мел яр даьд цо къона советски Iаьдал бахьан долаш, кхыча советски къамашцара нохчий къаман доттагIал а юкъмоттиг а чIоагIъеш.

«Оаха дIахойтаргда шуга паргIато бахьан долаш миша дов деза! Тхо хургдац шоана гIоазота мурдаш, тхо революцеи мурдаш да» — аьннад Шерипов Асланбека Терски областа халкъий съезде ше къамаьл деш.

Къулбаседа Кавказе советски Iаьдал бахьан долаш хьинаре дакъалоаназ хиннав Ахриев Гlапур. Ше коммунист - интернационалист хиларга хьежжа эламигача гIалгIай къаман ираз а гIоза ваxар а хьалдара эшар кхыча советски къамашцара вошал долга ховш а. хIаьта из вошал чIоачIдара де йиш мел яр деш а хиннав гIалгIай къаман сий дола воI.

Республике а кхы арахьа а дика йовзаш а советски Iаьдал бахьан долаш ший къона вахар дIаденнача коммуниста - интернационалиста Дудаев Султана цIи. Цlеча Повстанчески Iбуи Терски областа группа штаба начальник хиннав Султан. Командир хиннача Гикало Николаис а цо а дукха балхаш даьд бIухой интернационални вошал а моастагIа эшаве лоIам хилар а, чIоагIдеш. Астрахане яьккхай Дудаев Султана цIеча командирий школа. Сергей Мироновнч Кировца болх баьб цо 11-гIча цIеча Эскара штабе.

«Сийле хийла байнараштa! Сийле хийла бIухошта!» яхача Воздвиженски тIема шу далара хетаьяча листовка тIа ниттa мугIараш дар: «Шоай дIадала йиш мел яр дIаделар бIухоша, шоай вахар дIаделар, хIана аьлча, низ болаш яр цар дегашкара пролетарски барт-цхьоагIой уйлаш, докхха бар цар кортамукъаленцара безам...».

Граждански тIем тIа советски Iаьдала моастагIий эшабелга вIаштIехьдаьлар большевикий парте тIахьехам хьал а лаьца, дерригача къамий викалаш, цхьан цIеп дезал санна гIоввтар бахьан долаш.

Эзари йийсбIаь тъоалагIча шера Гикалос хоам бир XI-ча эскара реввоенсоветага: «Лоаман къамий безам советски Iаьдалгахьа ба... Беррига лоаманхой: Дагестана къамаш, нохчий, гIалгIай, кабардинцаш дика ховш да шоаш кIалхарбоахаргбар советски Iаьдал долга, сатем боацаш хьежаш а ба уж цIе Эскар хьакхачарга... Лоаманхой хьежар, цар лерхIар — из советски Iаьдал да».

Советски къамий интернационални доттагIал хотталуш а чIоагIлуш а хьаденад социализма лард йоллача а хьалъеча а атта доацача шерашка.

Советски халкъа вахаре къаьстта йола моттиг дIалоацаш ба сийлахь-боккха Даймехка тIом. Адамашта гоама йолча фашизма идеологашта меттадар, метта а ца Iеш, гуччахьа хьа а кхайкадора, советски къамий барт-цхьоагIо, кхыча дешашца аьлча, морально-политически цхьоагIо чIоагIа яц, ялхха шоаш тIом болабаьча хьалхарча бетташка советски къамаш, барт а нийгIа, шоайла латаргда, яхаш советски паччахьалххе, гIомарах даь цIенолгаш санна, еха дIаяргья, яхаш.

Цунах хIама хиланзар. ЦаI санна деррига советски къамаш гIайттар бирсача моастагIчоа духьала. Фронте а тыле а дIагойтар советски къамаша тIемаца а къахьегамца а моастагIа эшаве а сийлахь - йоккха котало якхха а шоаш кийча хилар.

Шоай граждански патриотически декхар кхоачашде аьнна фронте бахар вай республикера нохчий, эрсий, украинций, гIалгIай, ишгта кхыча къамий викалаш: коммунисташ, комсомольцаш, болхлой, колхозхой, халкъа интеллигенце викалаш.

Даьхе бахьан долаш, кхыча къамех бола доттагIий бахьан долаш, ираз дола вахар бахьан долаш шоай вахар дIадецIад халкъа миллионаш болча къонгашен мехкарашеп. Ишгта шоай мерза вахар дIаденнарех ба Заболотный Иван, Нурадилов Ханпаша, Тутаева Аьсет. Советски къамий доттагIлен чIоагIал мел я дика хьагойтар цу боккхача тIема. Эзараш моттигаш нийсъеннай кхыча къамах волча ший доттагIчоа кхетача пхона хийла бIухо духьала воалаш. Хlанз тахан а тIехь шоайла айхха доттагIал леладеш да Даймехка тIем тIа хинна нах. ТIом дIаболабейнача хана денз цхьана тIем тIа хиннаб, цхьан ханна тIем тIара цIа а баьхкаб, масала, советски эпсараш - коммунисташ гIалгIа Котников Хьажжмурд, хIири Хадников Таймураз нохчо Кагерманов Рамзан. Хlанз тахан а тIехь доттагIал леладу цар. Цар леладаь ца Iеш цар дезалаша а леладу.

Кхыча къамех болча шоай однополчанашца а леладу ветераната доттагIлен гIулакхаш.

Массехк шу хьалха Котников Хьажжурдаца цхьана Берса-юрта даха хилар тхо тIема ветеран Хадиков Таймураз волча. Iалальмате хоза вIашагIнхетар дар из. Дукха а лоархIаме а хIамаш дар ветераната, хьадага а лувцаш, шоайла дийцараш.

— Аз цхьа хIама дувцаргда шоана, — аьлар тха фусамдас - Таймураза. Фусамнана а, дезал а, лоалахошкара хьачувена кьонах а вар: — «Сон Хьажмурди разведкен вахар цхьан дийнахьа. Хьун юкъе гIолла даха дезаш дар тхо. Кхераме боацаш бацар оаха арабакхха ниkъ. Со хьалха нийсвелар. ТIаккха Хьажмурда аьлар сога «Таймураз, хьо сол ханна вокхагIа ма, сона тоам бац вай къамий Iаьдалах а, хьона тIехьашка этта разведке ваха, со хьалха хила веза. Из аьнна ца Iеш хьалха а ваьлар ер».

— Аьнна хургда-кх, со-м тахан а гIоргвацар сайл воккхагIвола новкъост хьалха а ваькха разведке. — Дешаш доаладир Хьажмурда а. — Из-м аз санна кхы моллагIчо а аргдолаш да. ТIехьагIа дувцийта аьнна мича ду из санна дола хIама. Иштта да-кх вайна даьша юхедита дика Iаьдалаш, вай мехкарча къамий доттагIленах дола къаьгга масалаш.

«Къиза тIом бар вай мехка беш хиннар, — яздьдар «Аидижанская правда» яхача газета тIа Наманганерча хьехархочо Халмирзаева... — Тхона дагахьа дацар тхоаш малагIча къаман да, тхоаш цхьан цIен дезал долаш санна хетар тхона. Росси, Украина, Узбекистан, е Гуржий мохк бахьан долаш бацар оаха тIом. Ерригача советски паччахьалкхен бIухой дар тхо. Дукха бар полке доттагIий. Царех цаI вар мугIарера эрсий зIамига саг Смирнов Ваня. Цкъа цхьан йоккха йоацача украински станицана юхье ший дегI духьала а даькхха, снаряда гарг хьа ца кхетийташ кIалхарввькхар со эрсий доттагIчо. Сона цIаккха а дицлац из. Къамий доттагIал хьоа массазза ду... Эггара хьалха дагавох сона Смирнов Ваня а цунна карагIдаьнна доттагIчун - къонахчун гIулакх а. Цу гIулакхо довзийтар сона бокъонца дола советски къамашта юкъера интернационални доттагIал а вошал а».

Х. ГАЛАЕВ,
журналист.

ПРОПАГАНДИСТАШТА–ГIОННА

XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференце материалаш кIоаргга Iомаярца дIадолалургдолаш да къахьегамхой политически дешара системера керда 1988—1989 дешара шу.

Геттара лоархIаме да шоай авторитетни дешаца, хьаддача гIулакхаца, ший масалца, знаний низаца, цхьаккха дича а хувцалургдоацача уйла-нигатаца чIоагI а деш, хIара партийни организаце, республика ерригача идеологически активо цаIйола марксистско-ленинскн мировоззрени вIашагIйоллар, культура, къахьегамхой балха а социальни а хьинар айдар духьа КПСС XIX-ча Ерригсоюзни конференце идейни рузкъа кIоаргга тохкилгеи цох пайда эцилген Iалашделга, е, лоацца аьлча, бийца варгвоаца мах бола идейно-теоретически а политически а капитал хIара сагага дIакхоачаелга конференцегара, КПСС июльски (1988 ш.) Пленумагара хьайоагIаш йола перестройкан кердадовларан низбола творчески импульс биззача боараме нахага дIакхоачийталга.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически просвещене цIено оттаьяй республика къахьегамхой политически дешара системерча школашкен семинарашкеи XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференце, материалаш Iомаяра гIо дергдола дешара план. 1988 — 1989 дешара шера хьалхарча ах даькъа лаьрхIа я из. Кararча дешара шера январь бетта денз вIаштIехьдакхха лерхIаш а да, «Къахьегамхой политически экономически дешара системана перестройка ярах» яхача 1987 шера 15 сентябре арабаьнача КПСС ЦК соцамо белгалъяьха йола курсаш Iомаелга.

Ер я «Революционни перестройкага гIолла — социализма кердача сурт-сибата га» яхача курса

ДЕШАРА ПЛАН

Тема малагIа я	города къахигамхошта лаьрхIа			юртарча къахьегамхошта лаьрхIа		
	лекцеш	практически занятеи	занятеи яра денош	лекцеш	практически занятеи	занятеи яра денош
1. Перестройка — хьадеча хIамани хьаддача гIулакхийн ха	2	—	1988 ш. 3 октябрь	2	—	1988 ш. 14 ноябрь
2. Перестройка дIахо дегIакхувлара а кIоаргьяра а парте керттера декхараш	1	1	1988 ш. 17 октябрь	1	1	1988 ш. 21 ноябрь
3. Общественно-политически вахара демократизаци яран политически системана реформа яран программа	1	3	1988 ш. 14, 21, 1 ноябрь	1	3	1988 ш. 3 ноябрь 5 декабрь
4. Революционни перестройка яра процессера парте моттиги лоархIамн	1	1	1988 ш. 5 декабрь	1	1	1988 ш. 12 декабрь
Итогови заняти — «Перестройкага гIолла — социализма кердача сурт-сибатага	—	2	1988 ш. 19 декабрь	—	2	1988 ш. 19 декабрь
Деррига а:	5	7		5	7	

ДЕРРИГА А 12 САХЬАТ

Примерни я ер план. Районе, хIара къахьегама коллектива хьалхашка латта проблемаш декхараш терка а деш, творчески хьажа еза цунга КПСС горкомаш, райкомаш, партийни организацеш, пропагандисташ. Бакъахьа хетар тIатоха а хувца а йиш йолаш я из план.

БАХАЧА НАЬХА ЕРРИГСОЮЗНИ ПЕРЕПИСЬ ЯРА НАКЪАДОЛХАШ

КХЕТАМА БОЛХ ШЕРАГIА БОАРЖАБЕ

1989 шера хургйолча переписа кийчо еш наха юкъе шерра кхетама болх дIахьу цу гIулакха декхарийла бараша.

Наха дIабовзийт халкъа боахамаи политически хьакъехьен переписа бола лоархIам. «1989 шера ерригсоюзни перепись» яха брошюра арадаьннад, республиканскин районнин газетий оагIонаш тIа статьяш етт, телевидене, радио цунна хетаяь передачаш ю. Кастта киноэкранаш тIа хьоххаргда переписах лаьца фильмаш. Бакъахьа хургдар переписех лаьца районерча газета оагIонаш тIа эрсий, гIалгIай, нохчий меттала календараш тIа, сувенираш тIа, пен газеташ тIа йоазош дича.

Предприятешка, организацешка, дешара заведенешка, тайп-тайпарча аудиторешка ца хаддаш из болх дIабахьа ха тIакхаьчай. Лектораша, пропагандисташа, агитатораша духь-духхьал нахаца болх дIабахьа беза. Иштта дийцача ховрдга наьха уйла, царна хетар, де дезаш юкъагIдисар.

«МоллагIча а школе эгара боккхагIча лоархIаме ба лекцей идейно-политически лостам. Сенца къоастабу из лостам? — Берriга а бизза а лекторий составаца», — яьхад В. И. Ленина. Лектораш, пропагандисташ, агитатораш хьахоржаш уж дешаш чIоагIа лоархIаме да.

Цу керттерча гIулакха да: из болх дIахьоча хана лектораша, агитатораша, пропагандисташа нах дIакхетабар, вешта аьлча сенна еш я из перепись наха дIадовзийтар, цар кIоаргга теркам тIабахайтар. Из пропаганда дIахьоча наха новкъостал де лаьрхIа я Нохч-ГIалгIай статистически управлене архийца методически пособи. ДукхагIа йолча районашка комиссеша пропагандисташ, лектораш, агитатораш белгал а баьха, балха планаш а оттаяь, кийчо яьй. Цу гIулакха юкъе эзаб партийнин советскин болхлой. СССР-а госкомстата дехарагIа Ерригсоюзни перепись яра долча гIулакха юкъе эзаб профсоюзнин комсомольскин болхлой а.

Цу гIулакха арабаьннача ВЦСПС Секретариата соцам тIа «1989 шера переписа кийчо яраш из дIаяхьараи Госстатистика органаша профсоюзни организацеша новкъостал долда», — аьннад. Цу тайппара соцам ВЛКСМ ЦК Секретариата а ба.

Перепись дIайолаеннача деношка студенташ, дешархой, кагирхой новкъостала хьеха лаьрхIад. Госстатистика органашта перепись еча новкъостал де лаьрхIад СССР-а культура Министерствос, ДОСААФ ЦК, СССР-а Госкомспорта, мехка лахкерчеи юкъерчеи дешара заведенеша.

Переписана кийчо еча хана тайп-тайпарча ведомствашеи коллективашеи деш дола гIулакхаш вIашагIтоха деза статистика районни отделаша.

Наха юкъе кхетама болх беча хьинаре дакъа лаца тIадиллад Нохч-ГIалгIай «Знание» яхача республикански общества лекторашти докладчикаштеи.

Правлене Президиумо пу гIулакха соцам баьб. 1989 шера бахача наха Ерригсоюзни переписа кийчо еча «Знание» яхача Нохч-ГIалгIай республикански общества организацеи дакъа лаца, аьнна.

Республика районашка шерра дIахьош латт 1989 шера еча переписа йола пропаганда. Масала, Шалински, Урус-Мартановски, Наурски; Назрановски, ишта кхыча районашка а из боагIача боарамеIа дIахьу. ХIаьта, Малгобекски, Сунженски, Веденски, Надтеречни, Ножай-Юртовски районашка хIанз а из болх боагIача тайпара вIашtIехьбаьккхабаш. Инсар ха а яц.

Цу районашкарча партийнин, советскин, статистически органаша теркам тIа а бахийта, боагIача боарамагIа из болх вIашtIехбоаккхабаш еьнна хет.

Пропагандисташа, агитатораша, лектораша бахача наха юкъе кхетама болх айбар дувзаденна да царна шоашта из дика бовзарца. Цу гIулакха «Финансаши статистикен» яхача издательствас «1989 шера бахача наьха Ерригсоюзни перепись» яха брошюра арахийцад, республикански статистика управлене переписа отдело кийчдаь брошюра а да, республикански районнин газетий оагIонаш тIа я лекторашти агитатораштеи эшаш йола материалаш. Уж я вай мехка переписа историех лаьца а дунен тIарча кхыча мехкашкарча переписех лаьца а. Цу тIа да: хIана, сенна ю из перепись, переписа хIанзара программа, перепись еча наьха декхар. Цул совгIа цу тIа да переписа хиланза даргдоаца наьхаташ. ХIаьта НГIАССР госстатистика органаша лекторашн, агитатораши Iалашбу кхы тIа эшача материалашца а.

«Знание» яхача общества республикански районнин организацешта, парте, комсомола райкомий пропагандан агитацеи отделашта, профсоюзни органашта могадаьд пропагандистски кадрех дикагIа пайда эпа лерхIаш республике дIахьоча политически кампаней йIаьхийча опытах пайда а эцаш наха юкъера берriга кхетама болх бе.

С. ТАСУЕВ,
статистика республикански управлене бахача наьха переписа отдела болхло.

ДОАЛЛА ДЕХЬАРА

Къулбехьен Африка воекщинанеи Унита АНД-аи духьаларча тIем тIа даьй байнача берий къаьстта терками йоахкон ю Анголе. Царна лаьрхIа мехка хьалдаьд берий цIеноши школаш-интернаташи. Берашта цар чу деша а даха а мел эшар хулийт.

СУРТА ТIА: Луанда берий цхьан цIагIа.

АДН—ТАСС.

ЧИЛИ: ДИЦЛУРГДАЦ, ДIАВАККХА ПИНОЧЕТ

Халкъа кицо йоах: Io мичахьа кхетаргва ховре, кIал ча тоссаргдар. Пиночета тIехдика хов шиг диктатура «Іоажал мича лечкъай», шудухьа «ча» кхо а дац.

Дикна ха яха вале а, мел кхайла кхухье а, холуш да из цун юхь тIа хьежача, массе хана «халкъа юкъехуаш ва» из, кIаьд а ца луш Чиле гIолла къулбаседера къулбехьене кхаччалца, заводашка, шахташка, ахархошта юкъе гучавувл. Чилийски телевидене 7-гIа (официальни) канал ницкха яла йоал кхаьгагча нахаца диктатора вIашагIкхетарий сценай дукхалах. Е болхлой дезала кердача цIен дIоагIаш дIалуш ва из, е къахьегамхочун букъ тIа хьакхашта кулг тохаш воал, е барташ а доахаш берий контралгашта кулг хьокхаш ва. Къахетаме вокха саг ва-кх, кхы доацаш!

Цуморчунгга хьежача, чубехкача нахах хьалйизза къаман стадион а, Досон яха гIайре а, Чакабуко, Ритоке, Трес Аламос яха концлагераш а, гестапон чилийски вариант лоархIаш хинна Дина яха набахте а, нах хьувзабари царна топаш еттари а, де доацаш байна бола взараш, мехкара арабаьха бола бIаьш эзараш нах а, из дерриг хиналлоацаш санна хеталу. Цхьан хана шоай а шоай даьхен а дикагIча кхоанен духьа «компанеро президенте» — новкъоста президента Сальвадор Альенде — тIехьа болаш цар кхадж тассар бахьан долаш къахьегамхошта духьала чурабаьнна, бIаргашта духьала йис йилла чIир лехаш даькхха 15 шу доацаш санна. Халкъо хержар трагически кхаллхар, тIема-фашистски переворото сихдаь, сийлахь-вокха Пабло Неруда дIавалар ца хилча санна.

ХIаьта хIанз цу зуламий тешаш барашташ жертвашташ, зIамигача берашта санна, низах яхар санна чакхъяьнача хана цаю лайна Iазап дицдалийта а гIерташ, 1997 шерага кхаччалца йолча юкъа верховни палача кара Iаьдал хилийтар дIаьхдара тIехьа царга кхадж тассийта гIерт.

Мехка президента поста тIа ше цаI мара воаца кандидат дIакхайкаваьв Пиночета. 5-ча октябре хургйолча референдумо белгалдакхха деза — 15 шу хьалха ше низагIа дIалаьцача кресла тIа вусаргва из, е, до ше цкъа аьннача тайпара «массане а дакъа лоацаргдолча хоржамий лоIама мохк дIабала безаргба». Дукхе халонаш лайнача Чиле халкъа юхаметтаоттае а мегар цар пачхьалкхенна доал дара цивилизованни формаш. ХIана ух юкъа цIаккха ца хезача тайпара дукха хила безача харжархоша шоай бюллетенешка «хIаън» «аки» яхача дешашта юкъера цаI язде дезаргда.

Референдуме котало якхар духьа, ше доалага кхьачачул тIехьагIа Чиле эттай, яхаш, ювцача «социальни гармоне» символ шийх е гIерт Пиночет. Iалаьмате дукха средстваш хьожаяьй цу тайпара образ хьанхоллара. Ух шера духхьал хьалхарча кхаь бетта лаьрхIа хьахийцад шин миллионал дукхагIа, хIаьта «хIаъа» яхача деша духьа лаьрхIа йолча ерригача кампанена — 22 миллион доллар гаргга ахча. ХIаьта из да общественность шоашкахьа якихара дуккхача мотгигерча а транскъаман а кампаней фондашкара йола взносаш ца лаьрхIача а, телевизионни экрана, газетий оагIонаштеи радиоэфиран практически доазув доацаш йола монополи ца лаьрхIача а. ХIаа, Чиле кIезига дац Пиночетана уллув баррикада цхьан оагIорахьа а дьянна латта низашт. Эггара хьалха уж ба Халкъа цхьоагIон правительства экономически кIийле йохае гIийрта промышленнин финансовни магнаташ. Царна цхьаккха зе хиннадац, царех хьокхаенаяц репрессеш. Цар а Уолл-Стритерча царна доал дерий а духьа яьяр переворот, хIаьта чакхдаьннача 15 шера йолча юкъа мехкара шоай позицеш чIоагIъе аьттув а баьлар цар. Барски истола тIара кIезига хIама кхессаяц «юкъера класса» а, халкъа правительствана дестабилизаци яра ший дакъа юкъедиларах. Хеталора, цу гIулакха йола дуккха дукхаленаш дIаяьха ма яьннайий, аьнна. Цхьабакъда, доазол дехьара хьаллувцаш йола оппозици каст-кастагIа чухьелха йолаеннаг нах бахача пункташтта, чIоагIъяьй шоаш еш йола ракетни обстрелаш. Террого тIа-тIа алсамйоах жертваш, докхха зенаш ду мехка экономикана. Тоъал ира латт лоалахарча Пакистанера цIаухача тIехьа шерра пропаганда йоа, Пиночет президента кандидаталла кхайкавалехьа яь общественни мнене опросаи «Ак» яхар котдаргхилар хьабелгалдоахаш яр.

Цу хьало унзарваькхача диктатора аракхессар, хургдолчунга хьежаш ше цхьан юкъа, хетаргахьа кхайлаяьхьа йола «чан токхор» — мехкара чрезвычайни хьал дIадоакхалгеи гражданствох а баьха 15 шера арахьа лела безаш хиннараита шоай цIабахка бокъо хилари кхайкадир цо.

Цхьабакъда, тамаш я-кх, цу тайпара гIа баккхаро а диктатора юхь-сибат хувцаргхилар. Из дикача лоIамах даь хIама дац, из да виззан бокъонцеи ше вахара йолча реальни перспективана хьалхашка саготдена хьовзари кхеравалари.

Пиночет президента кандаталла оттаваьчул тIехьагIа нах боабеш, човнаш еш а лувцаш а цIийх хьалйиза Сантьяго чакхъяьннача бийсано цIаькхазза а хьагойтар Ла-Монеда яхача дворецеи кхы а «къам кIалхардаькхар» итт шера вагIарах Чилена хьахургдар малагIа да.

Александр КАРМЕН,
АПН соб. корр.

Монтевидео.

Афганистан: машарга бода хала никъ

МаIан дуккхача тайпара а доашхаш тIаэцаш да Афганистане цигара советски эскара доакъош арадоахаш хилар. Деррига а доакъош арадаьхачул тIехьагIа дIаха йола событеш мишта хургъя, аьнна хеташ дар цхьа маIан долаш дац.

Афгански общество вIаши кхотаяра йолча уйланца бахаш ба мехка кулгалхой.

— Шин факторца белгалдоалаш да мехкара хьал, — аьлар соца къамаьл деш Афганистана журналистий Союза председателя заместителя Захир Танина. — Цкъадале, афгански обществана демократизаци ярца, коалиционности дуккха партеш йолаши хилара принципа тIа довларца, женевски договоренностеш кхоачашъярца, хIаьта шозлагI-дале, герзаца Iалашъяь йолча оппозице террор чIоагIъе гIертарца.

Тахан Афганистане кердача Конституце яхачунга хьежжа бахаш ба. Цун кIийленгга латт политически плюрализмаи арахьарча политике кхыча мехкех дIа ца кхетараи йола принципаш.

Женевски договоренносташа реальни кIийле кийчъяьй Афганистана гонахьарча а чурча а хьала политически урегулировани яра. Цунца дувзаденна тешам беннаб, афгански халкъ кастта машар болча хьале даха долалургхиларах. Хеталора, цу гIулакха йола дуккха духьаленаш дIаяьха ма яьннайий, аьнна. Цхьабакъда, доазол дехьара хьаллувцаш йола оппозици каст-кастагIа чухьелха йолаеннаг нах бахача пункташтта, чIоагIъяьй шоаш еш йола ракетни обстрелаш. Террого тIа-тIа алсамйоах жертваш, докхха зенаш ду мехка экономикана. Тоъал ира латт лоалахарча Пакистанера цIаухача тIехьа шерра пропаганда йоа, Пиночет президента кандаталла кхайкавалехьа яь общественни мнене опросаи «Ак» яхар котдаргхилар хьабелгалдоахаш яр.

Цу хьало унзарваькхача диктатора аракхессар, хургдолчунга хьежаш ше цхьан юкъа, хетаргахьа кхайлаяьхьа йола «чан токхор» — мехкара чрезвычайни хьал дIадоакхалгеи граждайствох а баьха 15 шера арахьа лела безаш хиннараита шоай цIабахка бокъо хилари кхайкадир цо.

Цхьабакъда, тамаш я-кх, цу тайпара гIа баккхаро а диктатора юхь-сибат хувцаргхилар. Из дикача лоIамах даь хIама дац, из да виззан бокъонцеи ше вахара йолча реальни перспективана хьалхашка саготдена хьовзари кхеравалари.

Пиночет президента кандаталла оттаваьчул тIехьагIа нах боабеш, човнаш еш а лувцаш а цIийх хьалйиза Сантьяго чакхъяьннача бийсано цIаькхазза а хьагойтар Ла-Монеда яхача дворецеи кхы а «къам кIалхардаькхар» итт шера вагIарах Чилена хьахургдар малагIа да.

Николай ОБОТОВ,
АПН спец. корр.

Кабул.

Машари тешами чIоагIбар духьа

Азиатско - Тихоокеан с к и регионе (АТР) шозлагIа еш йола Олимпиада чакхъякхара Сеула тешам баларца спортивни дунено ший аренаш тIа хьабелгалдаькхар хIанз дунен халкъашта юкъерча арене хьахулаш латтар: дунен эгара сихагIа дегIайоагIаш йола район а хинна дIаотташ латт из регион.

Ший геттара доккха цхьа дакъа Азе дола Советски Союз йоалаш яц цунна эгара лоархIамегIа бола теркам тIа ца эзача. Красноярске ше волаш, М. С. Горбачева еннай керда предложенеш. Владивостоке ши шу хьалха ше йийца АТР-е цхьана гIулакхаш леладара гIулакх тоадараи кхерамзле чIоагIъяраи йола программаш дегIакхувлаш я уж.

Дувцилга а доацаш, из программа кхоачашъелга тийша да цу гIулакха Советски Союза партнераш кийча хиларах а. Боккхача безамца тIаэц вай мехка шийцара отношенеш йиззаш шоаш тоае гIерт, аьнна советски кулгалхоша даьча тешала хьакъехьа Китайски Халкъа Республика реакци позитивния хилар. Цу гIулакхаца шоай хьашт хилар хьагойтар КНР Госсовета премьера Ли Пэна. Лакхерча боараме советско-китайски вIашагIкхетар чакхдаккха йиш хилар дег тIара къоабалдир китайски кулгалхоша, Красноярске ше волаш цу тайпарча вIашагIкхетара йола кийчо е тIехьа а ца тетташ советски оагIо кийча я аьнна, КПСС ЦК Генеральни секретара аьнначул тIехьагIа. Цу гIулакха, шеко йоацаш, гIо дергда, Ли Пэна из белгал ма даккхара, тайптайпарча боарамашка контакташи переговораши яр бахьан долаш шинна оагIон позицеш вIаши гаргаахаро. Инде, Филлипинашка, кхыча мехкашка кердача советски инициативаша яьча шеррача резонансо бакъду: АТР ерригача пачхьалкхенний хьаштий баланс СССР предложенеша Iалашъелга тIатIа дукхагIа кхетаду регионе. ХIаьта дIахьажалаш шоаш, мичча тайпара дола ядерни герз регионе ше алсамдоаккхаргдац йоах Советски Союзо, хIаьта из дара тIахьех США а: тIемаформа низаш укхаза алсам ца дахарах йола консультацеш е, герзаца вIаши духьала латтарах дола дош дукхача оагIоний кIийлен тIа дувца, форда тIа а фега а инциденташ ца хилийтара цхьана гIулакхаш чакхдаха, Индийски океанах машара зона е, АТР-ра кхерамзле чIоагIъяра лаьрхIа йолча моллагIча инициативашка хьажара дунен халкъашта юкъера механизм вIашагIйолла тIахьех.

Японе официальни викалаша шоай откликашка тIемз областера ше чакхбоаккхача наьхъа еннача оценкашта раьза ца хилар е территориальни дош оалаш долча деша теркам тIабахийта гIертар хьагучадалийтадале а, цунца, вайна хетачогIа, «дIакъовла могаргдар керттердар: красноярски предложенеша чIоагIъю советско-японски отношеней кIийлен шинна а оагIораханара цар хьинар холуш айде гIертилгеи.

ХIаьта «Красноярски пакета» хьакъехьа американски администрацце наха хьалхашкарча реакцех аьлча, из: хетаргахьа, дуккхача даькъе белгалъювлаш я США-рча хоржама кампанеца, Красноярски РЛС кIийлен тIа дунен халкъашта юкъера космически цхьана гIулакхаш леладара центр хьаярах йола предложени хьаллацарах юхаозабала лаьрхIад хIанзарчоа вашингтонски викалаша. Кердача советски инициатива популярность тIатIа дегIа мел ух, хетаргахьа, бакъе халагIа хургйола позици я из.

Американски оагIоно хIанзчул тIехьагIа кхы а дIакхетаде дезаш да: планета кхыча районий а санна, АТР кхерамзле Iалашъе йиш яц герза новкъостала а ца еш, политически средствашца мара, юхь-духьала а ца латташ, цхьана гIулакхаш дарца мара. ХIанз лоархIаме да хоадамбеш алар: США-на хIанз эттача хоржамашта хьалхарча хьале могарг а да де эшаш а да, диалог дIахо а шеръяра позитивни пайда хургбола, цу дакъе АТР проблемаш а йолаш, герз дIадакхкхара дакъе решеней увтаелга дIаходахьар.

Дерригача дунен тIарча политически а тIема а гIулакхашца нийсса экономически а гуманитарни а цхьана гIулакхаш леладелга шийна чулоацаш хиларца белгалйоалаш я ерригъюкъарча дунен халкъашта юкъерча кхерамзлен советски концепци. М. С. Горбачева белгалъякхкхар, масала, Гаьннарча Малхбалене «льготни режим» оттаяра, «цхьана йолча предпринимательства зонаш» вIашагIйохкара перспектива. Корейски ахгIайрен тIара юкъара хьал тоадалара контексте хьаеллаяла тарлу Къулбехьен Кореяцара экономически бувзамаш вIаштIехьдахара йола таронаш.

Красноярске ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара иштта могадир дунен халкъашта юкъера шерра дола бувзамаш, кхыча мехкашкара массови туризм дегIакхувлар, вIаши культурни гIулакхаш леладара АТР-ра регионални хургйола центр вIашагIйоллар. Спортивни бувзамаш, берriга олимпийски болам — из а да дунен халкъашта юкъера кхерамзле Iалашъяра дакъеркча низий дакъа, халкъа дипломати белгалъялар. АТР лоархIам айбара юкъара тенденци бакъъеш йола хIанзара Олимпиада — «Машар. Гармони. Прогресс» яха цун лозунг кхоачашдара наьхъа тIа цхьаьхча цхьа гIа.

Владимир МАРКОВ,
АПН обозреватель.

ЮРТА ГIУЛАКХАШ—НАЬХА ХЬАШТАШ

Цхьайолча моттигашка ден а бус а шортта хий долаш да, цхьабола нах цунга чехка дIаIемаб. Хий хий ма дий? Вiалла кхоачалуш хулий хий?

Дьра хул, чIоагIа а хулаш-м. Таханарча дийнахьа, мела хий ца тоъара проблема чIоагIа ира латта юрташ вайцига кIезига а ма яц. Мела хий тоъаш дуккхача юрташка. Укхаза ювцараш каст-каста лине тIа хула авареш яц. Уж хинначул тIехьагIа кранех хьауха хий массехк дийнахьа мала йиш йоацаш хуле а. Укхаза ювцараш ши шу хьалха ехка а, хIанзалехьа нувхех хьалйиза а йола турбаш я. Уж сага дага ца йоагIаш хилар а да.

ГIаьзий-Юрта мела хий ца хилар юртахошта чIоагIа Iаткъаш хIама да. Бакъда, цар я царна цул прагIа хета проблема: телефонни бувзам ца хилар. Юртарча наха хала а хеташ, бувцар сога шоай бала. Нах бахача каст-каста ма нийслой, бус саг цамогаш хиле, цунна геттара сиха медицински гIо эшаш моттиг. Къаьстта аьхки, берriга кагирхой договорни балхашка дIа-хьа а бахе, унахо районни больнице дIавига машин йоацача хана, из геттара кхераме хIама да.

Школа директорца С. К. Кациевца къамаьл деш аз хьаттар цунга, моттигерча Iаьдала виналашкара дийхадий оаш гIо, аьнна.

— Дьра дийхад! Дуйха дийцад. Массехказа хиннав со бувзама управлене ваха, райисполкоме хиннав, бакъда, хIама-м хиннадац. ХIаьта юрта Совета председатель И. М. Антошкиев наггахьа мара ца воагIа хьаьша ва тха юрта.

ГIаьзий-Юрта мела хий дац, радио, телефон яц, наькъаш деха хIалак хиннад. Кагирхошта салаIа, сапаргIата даккха моттиг яц. ТIаккха фу де деза вай хана цу тайнарча хьалашка вахача зIамигача саго? Сайран де хIама ца хилча? Цхьабараш каст-каста пела чу хьежа боал, вожаш геттара чура баьле хьова, шоай ина мича хьоргба ца ховш, юртахошта кач ухаш.

Укх шера керда венача школа директора С. Кациева сатем боабаьб цу дешаша. Бакъда, фу дергда цо? Цунна гIо де саг вац, хIаьта шийна цхьаннена цунна хIама дулургдац.

Сихал бе безаш да гIулакхаш. Ший юхь а ший сий а довш латтача юртах хинна Iац ер къамаьл. Вай бувцараш нах ба. Цхьанне а шоай йоахо ца яр бахьан долаш, шоаш кхийнача лаьттара дIаухаш латта нах.

А. ХАРСИЕВА,
ЛГУ студентка.

«Эрзи»

Иштта цIи йолаш я ТIойЮртарча юрта Совета гаьна йоаццаш хьайийлла кооперативни кафе дIачувоаллаше эггара хьалха бIарг тIаоз чухьа лостам хиларо. Зале, буфета прилавка тIа, кхача хьателача кора йисте лостам ба. Тахан дитта, аьшк теха хьалъэхкача санна да корага дада кIадаш.

— Зизаш, декоративни бальцовгIаш дIайолае кхийнадац тха, — йоах арендни кафе кулгалхочо Албаков Мухажарас. — Кастта из а дергда.

Прилавка тIа ба корка Iажаш, комсаш, помидораш, арендатораша шоай кулгашца хьаяь мерза хIамаш, мерзеи минеральнии хиш. ЦаI да лоархIаме — маьхаш сов лакха дац ухаза доххача даарий, сомий, бальцадаарий.

— Маьхаш наха тIаэцаргдолчча тайпара хилийта гIерт тхо, — йоах Албакова.

Наьха безам тIагIоргболаш да кафе болхлоша кийчду даараш — дулхи хьалтIами, шашлык, манташ, пельменеш, хаш, локъамаш, кхыдараш. Царна оттадаь маьхаш паччахьалкхенчарел кIеззига лаххагIа мара дац. Цудухьа хургда-кх уихаза дуйха нах чуухаш хилар а.

— Ала йиш яц болх цу сахьате дика дIаболабелар, аьнна, — йоах М. Албакова. — Цхьан юкъа кафе дакъовла а дагадехар тхона. Выручка кIезига яр. Цхьабанъда, укх кхаь бетта гIулакхаш хувцаденнад. Сентябрь бетта паччахьалкхен кассе ши эзар сом дIачудала а таро хургья тха.

Белгалданкха деза кафена Iалашо яра гIулакх арендаторашa шоаш чакхдоаккхалга. Базар тIарча маьхах эц цар дулх, Iажаш, комсаш, помидораш, кхыйола продукташ. Транспортах дIадодар а шоай чотагIа да.

Назрановски РайПО я арендатораша из помещени еннар. Ала хIама доацаш пархIата а наха гургйолча моттиге а я из. Ха яьнна нах а, кагирхой а, доаллаха йоахкача школай дешархой а, машинашца дIа-хьа болхараш а чуух уихаза. Цунга хьежжа шеръе еза дарий ассортимент а.

— Лакхе йийца продукташ хьаэца йиш я, — йоах М. Албакова. — Боккха хьовзам бу тхона шекар ца тааро. Из бахьан долаш дукха мерза хIамаш хьа ца еш юс. Сокаш яхара а эшаш я из продукт. Дика хетар тхона из дош РайПО-с къоастадоре.

Кафе болх беш кулгалхочунгара дIанйкхача кхы а кхо саг ва — снабженец Кодзоев Ахьмад, повараш Гадаборшева Роза, Баркинхоева Зарема. Цар хьинарон говзалои тоам бу юртахошта.

М. МАЖИТОВ.

«Сердало»-89

Хьамсара доттагIий! Массе а моттигашка шерра дIадоладеннад хьатIадоагIача шера газеташи журналаши яздайтилга. Уж яздайта йиш я бувзама отделенешка. «Союзпечата» агентствашка, предприятей, учрежденей, организацей общественни распространителa ш к а гIолла.

Тахан оаха кепатохаш йола «Абонемента» бланк шоана подписка е аттагIа хургдолаш тох. Цу тIа йоазув деча хана жIарг оттадеш дIайоае еза газеташ хьанйде шун безам болча беттай номераш. Нийса дIаязъе еза индекс, адрес, тайпан цIя, инициалаш.

«Сердало» газет шера яздайтара мах 4 сом 8 кепиги ба. Из а дIаязбе беза абонемента тIа. Цхьаккха ограничени йоацаш яздайта йиш я газет. Бланки, цу тIа мел эша йоазош даьчул тIехьагIа, газет яздайтарах доагIа ахчен кепайоазон общественни распространителага е шоаш дахача моттига гаргагIа йолча бувзама отделене дIачудала деза, цига цунна йоаггIаш йола оформлени ергйолаш.

Хьахододу моттиг

Ф. СП-1

Министерство связи СССР «Союзпечать»

АБОНЕМЕНТ на газету 54673. (индекс издания)

«СЕРДАЛО» Количество комплектов 1

на 1988 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда

(почтовый индекс) (адрес)

Кому

(фамилия, инициалы)

Доставочная карточка

ПВ | место | литер | на газету 54673. (индекс издания)

«СЕРДАЛО»

Стоимость | подписки ____ руб. ____ коп. | переадресовки ____ руб. ____ коп. | Колич. комп. 1

на 1988 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда

(почтовый индекс) (адрес)

Кому

(фамилия, инициалы)

ХЬАМСАРА ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!

Диц ма далийта ханнахьа шоашта «Сердало» яздайтилга. Шера из яздайтара мах 4 соми 8 кеп. Газета индекс 54673